EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

24.9.2020 EOAK/6084/2020

Tiedusteluvalvontavaliokunnalle

Asia: K 15/2020 vp Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2019

LAUSUNTO

Tiedusteluvalvontavaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa yllä mainitusta kertomuksesta.

Esitän lausuntoni kunnioittavasti seuraavaan.

Oikeusasiamiehen kertomuksen sisällöstä

Käsittelen tässä lausunnossani lyhyesti vain kertomuksen jaksoa 4.6.7 TIEDUSTELU.

Totean kertomuksessani oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnan olevan tärkeää sellaisten keinojen osalta, joiden valvonta ei kuulu tiedusteluvalvontavaltuutetun toimivaltaan. Tällainen kohde on puolustusvoimien salainen tiedonhankinta, josta säädetään sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain (SKRTL) 9 luvussa. Tämän valvonta on tärkeää muun muassa salaisen tiedonhankinnan ja tiedustelun ”rajapinnan” vuoksi.

Tiedusteluvalvontavaltuutettu kuuluu osaltaan oikeusasiamiehen valvonnan kohteisiin. Valtuutetun toiminnan valvonta on kuitenkin enemmän yhteistyön luonteista kuin perinteistä tarkastavaa laillisuusvalvontaa, joka ei kuitenkaan ole poissuljettua. Mahdolliset tiedusteluvalvontavaltuutettuun kohdistuvat kantelut tutkitaan normaalein tavoin.

Kertomusvuonna tehtiin tarkastuskäynti tiedusteluvalvontavaltuutetun toimintoon.

Tarkastuksella keskusteltiin tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnon perustamisesta ja käynnistämisestä; henkilöstön rekrytointitilanteesta; asiamääristä; tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnon suhteesta tietosuojavaltuutettuun sekä lainsäädännössä havaituista ongelmakohdista.

Tuomioistuinten valvonta on vakiintuneesti niiden riippumattomuus huomioiden pääasiassa keskusteluluontoista. Oikeusasiamiehen tuomioistuinvalvonta on kuitenkin sikäli tärkeää, että tiedusteluvalvontavaltuutetun valvontavalta ei ulotu tuomioistuimiin.

Olin kertomusvuonna kuultavana ja annoin lausuntoni tiedusteluvalvontavaliokunnalle ajankohtaisista asioista tiedustelun laillisuusvalvonnassa (O 40/2019 vp, 5611/2019).

Lausuntooni sisältyi tiedustelun valvontajärjestelmää havainnollistava taulukko, joka on sisällytetty myös kertomukseen.

Tulevasta laillisuusvalvonnasta

Sotilastiedustelusta annetun lain 80 §:ssä säädetään tiedustelumenetelmän käytöllä saadun tiedon luovuttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle rikoksen estämiseksi. Asiaa koskevaa hallituksen esitystä HE 203/2017 käsitelessään perustuslakivaliokunta totesi (PeVL 36/2018, s. 26) muun ohessa, että ”Tiedustelutoiminnan rikostorjunnasta ja rikostutkinnasta eroava luonne huomioon ottaen perustuslakivaliokunnan mielestä tulee erityisesti varmistua siitä, ettei sääntely avaa mahdollisuuksia käyttää tiedustelua poliisilain salaisia tiedonhankintakeinoja ja pakkokeinolain salaisia pakkokeinoja koskevan sääntelyn kiertämiseen”.

Otan tämän huomioon omassa laillisuusvalvonnassa ja kiinnitän huomiota tiedustelun ja salaisten tiedonhankinta- ja pakkokeinojen rajapintaan. Olen sopinut pääesikuntaan suoritettavasta tarkastuksesta, jonka kohteena on puolustusvoimien sekä SKRTL 9 luvun että sotilastiedustelulain mukaiset viranomaisen ja tuomioistuimen päätökset vaatimuksineen.

Vireillä on myös oma aloite, jonka kohteena on suojelupoliisin salainen tiedonhankinta.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijäneuvos Mikko Eteläpää

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asiahallintajärjestelmässä.